

Uniwersalne treści mitów greckich

Archetypy i toposy w mitach

Pojęcia

- Archetyp – prawzorzec ludzkich postaw ukazujący w tekstach kultur starożytnych;
- Topos – motyw powtarzający się w literaturze i sztuce, często mający swe źródło w mitologii oraz w Biblii.

Mit o Dedalu i Ikarze

- Dedal – archetyp człowieka rozsądnego, rozważnego, ale i minimalisty życiowego, który nie chce więcej niż człowiek może osiągnąć.
- Ikar – archetyp marzyciela, szalonego odkrywcy, młodzieńca pełnego zapału, ale nierozważnego; maksymalisty życiowego, który sięga dalej, wykraczając poza ludzkie możliwości i dzięki jego poświęceniu świat rozwija się, człowiek opanowuje coraz to nowe sfery życia.

„Wciąż o Ikarach głoszą, choć doleciał Dedal” (Ernest Bryll)

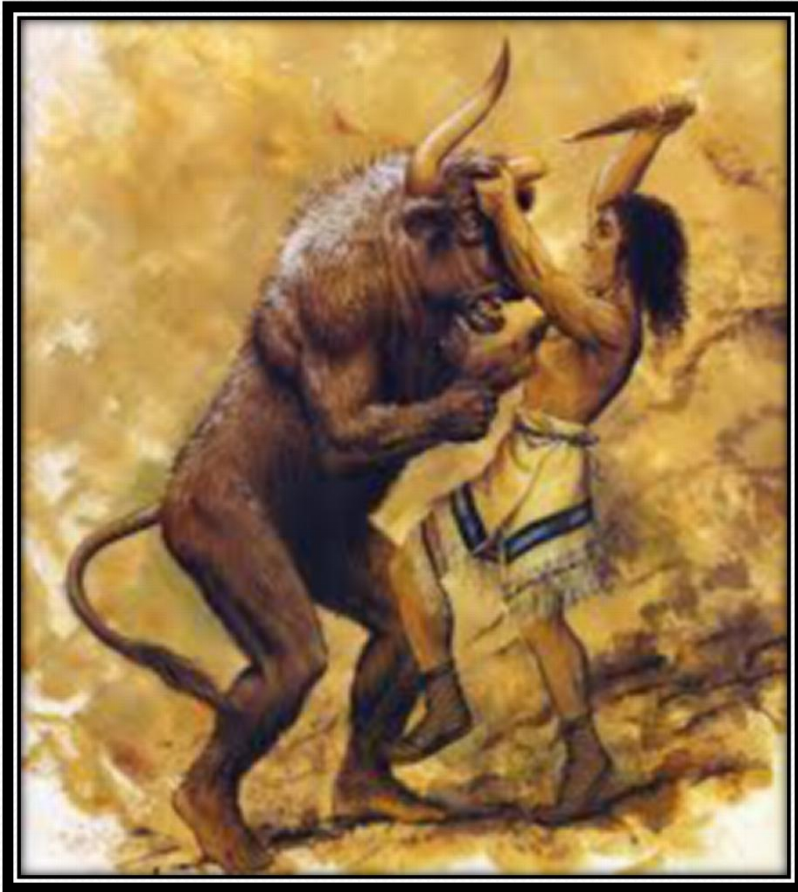
Prometeusz

Archetyp człowieka, który z miłości do ludzi buntuje się przeciw wyższym siłom wrogim człowiekowi (bogowie, Bóg, los) i poświęca się dla zbiorowości.

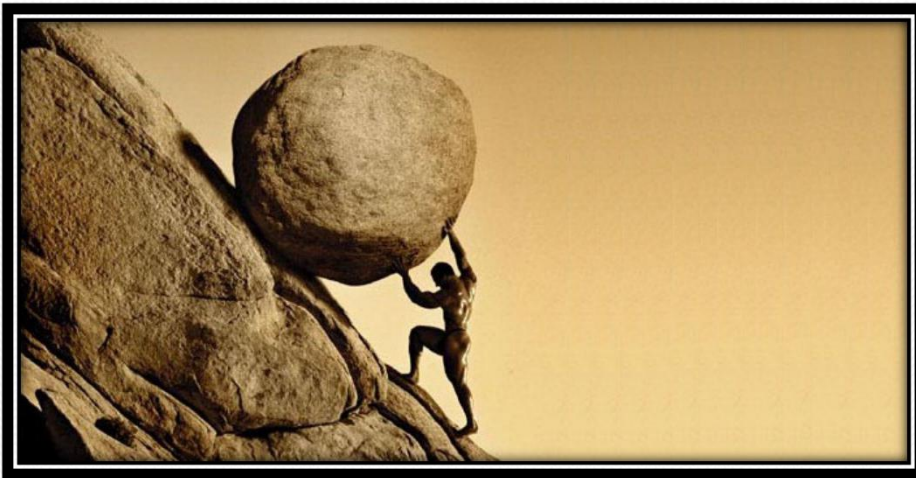
Prometeizm – nazwa takiej postawy.

Mit o Tezeuszu

- Labirynt – archetyp obcej i wrogiej człowiekowi przestrzeni, pułapek życiowych.
- Ariadna – archetyp mędrca, nauczyciela, który daje życiowe wskazówki.
- Tezeusz – archetyp człowieka próbującego odnaleźć właściwą drogę życia, walczącego ze złem, które jest na zewnątrz, ale i wewnątrz niego.

Mit o Syzyfie

Archetyp człowieka, który podejmuje trud życia, dąży do celu, którego nigdy nie osiągnie, ale nie rezygnuje, gdyż sens istnienia dostrzega właśnie w owym zmaganiu się z przeciwnościami świata.

Mit o Heraklesie

Archetyp siłacza,
człowieka męznego,
niepokonanego.

Mit o Orfeuszu i Eurydyce

- Archetyp genialnego artysty, ogromnego talentu;
- Archetyp człowieka kochającego ponad życie, gotowego do największych poświęceń z miłości, która pokonuje nawet śmierć.

Mit o Narcyzie

Archetyp egoisty,
zapatrzonego w siebie,
zachwyconego własną
urodą, niezważającego
na uczucia innych.

Narcyzm – postawa egoisty
zakochanego w samym
sobie.

Mit o Demeter i Korze

Archetyp matki
cierpiącej po stracie
swojej córki (mater
dolorosa).

Toposy mające swe źródło w mitologii

- Topos złotego wieku – pradawnej krainy szczęśliwego życia.
- Topos arkadii – krainy szczęścia.
- Topos katabazy – zejścia do krainy zmarłych.
- Topos labiryntu
- Topos ikaryjski

Przechadzka z Orfeuszem

Jacka Kaczmarskiego

Jacka Kaczmarskiego, najslawniejszego barda, pieśniarza poety i kompozytora lat 80. i 90. inspirowała mitologia. *Przechadzka z Orfeuszem*, nawiązuje do **mitu o Orfeuszu i Eurydyce**. Podmiot liryczny ostrzega Orfeusza przed konsekwencjami zejścia do podziemi w celu ratowania swojej ukochanej.

Utwór składa się z trzech poetyckich obrazów:

- zejście bohatera do Hadesu - podmiot udziela mu wskazówek, jak dotrzeć do Eurydyki; zaleca Orfeuszowi wzmożoną ostrożność, odradza pośpiech i napomina, że muzyka bohatera ma być hołdem dla bogów podziemia, by ich do siebie przekonać;
- widok Hadesu jako krainy mrocznej, bez wyjścia;
- porażka Orfeusza, który nie wykazał się dostateczną cierpliwością, by wyprowadzić ukochaną z krainy umarłych. Orfeusz okazuje się zbyt słaby, by pomóc swojej ukochanej i jego wyprawa do zmarłych kończy się porażką, musi wracać na powierzchnię samotnie.

Jacek Kaczmarski zmodyfikował mit – dokonał jego reinterpretacji, mityczny Orfeusz poruszył bogów podziemia i zyskał ich przychylność. Pobłądził dopiero w momencie wyprowadzania ukochanej, łamiąc zakaz odwracania się do niej. U Kaczmarskiego śpiewak zawodzi już na etapie przekonywania bogów. Nie są oni skłonni przychylić się do jego prośby. Orfeusz będzie jednak grał dalej, dla siebie samego po to, by przekonać siebie o daremnej miłości do Eurydyki. Miłości, która nie może się wypełnić.